

Hajdani vármegyéink

Torontál vármegye

Praehistorikus, népvándorlási, valamint honfoglalási emlékeink igen tanulságosak. Itt volt szent Gellért püspöknek, a kereszténység első magyar apostolának székhelye. A csanádi főiskola, az egresi és az aracsi apátságok a szellemi kultúrának forrásai valának. Sok előkelő, hatalmas magyar családnak volt a torontáli síkon birtoka és otthona. Élénk hadiélet is folyt itt, a midőn a Hunyadiak diadalmas hadai állottak őrt a Duna mentén és védelmezték Európát a keleti barbárok hordái ellen. De mindez csak homályos emlék már, mert a mohácsi vész után a török tabula rasat csinált itt. A városok és a községek elpusztultak és a régi lakosok közül senki sem maradt meg.

A vármegye történetje tulajdonképpen csak Temesvár visszafoglalásával, vagyis az 1716-ik esztendővel kezdődik. A visszafoglalt területeken az osztrák katonai kormányzat nagy erélyvel, fáradsággal és költséggel törekedett a természeti viszonyokat kedvezőbbé tenni, és idegen országokból különféle nemzetiségű és vallású népekkel telepíteni be e vármegye területét; de az idegen kormányzat nem abban a tudatban dolgozott, hogy Magyarországnak a javára működjék, hanem csupán az volt a célja, hogy a törökök ellen erős Határőrvidéket, védelemre képes osztrák provinciát teremtsen.

Magyar, német, szerb, román, tót, horvát és bolgár békés egyetértésben él ma itt, sőt vetélkedve munkálkodik a vármegye anyagi és szellemi felvirágoztatásán. Az etnográfiai változatosság érdekessé és színessé teszi a vármegyét, de nem zavarja a nép együvértartozóságának érzését. A sokféle nép keveredésének bizonyára meg vannak a biológiai előnyei is, de különösebb és közérdekű hatása abban nyilvánul feltűnően, hogy itt a gondolkodásmódban és a felfogásban bizonyos amerikai liberális szellem uralkodik és hogy minden újítás és minden irányú fejlődés iránt nagy a fogékonyság.

E vármegye nemzetgazdasági szempontból is igen fontos része az országnak. Életrevaló, egészséges és kulturképes néptől lakott, hatalmas termékeny terület, mely hazánk gazdasági és ipari termékeinek nagy- és közvetlen piacával: a Balkánnal a Duna által hosszú vonalon érintkezik, Szerbia két legélénkebb forgalmú városával: Belgráddal és Szemendriával közvetlenül határos, az ország gazdasági életében nagy szerepre van hivatva.

*(Torontál vármegye c. monográfia alapján,
Országos Monográfiai Társaság, Budapest, é.n.)*